

УДК 344.65

DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2023.19.48>

О. О. Торбас

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального процесу, детективної
та оперативно-розшукової діяльності,
Національний університет «Одеська юридична академія»*

СПОСОБИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ПРОВЕДЕННІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В СФЕРІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА ПРИКЛАДІ ФУНКЦІОНАЛУ CHATGPT ТА АНАЛІЗУ КАТЕГОРІЇ «РОЗСУД» У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Будь-яка сфера науки повинна бути релевантною та використовувати передові методику проведення досліджень. І хоча такі методику досить суттєво різняться в залежності від сфери дослідження, окремі найбільш прогресивні технології можуть (а інколи і мають) бути застосовані всюди. В цьому аспекті найбільш перспективним і одночасно з цим найменш дослідженим інструментом проведення наукових досліджень може бути використання штучного інтелекту (ШІ).

Ще не так давно сама лише ідея використання ШІ виглядала дещо фантастичною та недосяжною. В той же час стрімкий технологічний розвиток дозволяє вже зараз використовувати передові технології для створення, обробки та рецензування наукових досліджень. Поряд з цим швидкість, з якою ШІ увірвався в наше життя, якщо не лякає, то викликає дуже багато питань та побоювань щодо можливості чи неможливості реалістичного використання таких технологій в релевантних та актуальних наукових дослідженнях. Власне метою даної наукової статті і є спроба надати відповіді на ці нагальні питання. І найкращим інструментом в цьому випадку буде саме ChatGPT з огляду на його неймовірну популярність у всьому світі (вже в березні 2023 року, буквально через чотири місяці після його запуску, ChatGPT потрапив на обкладинку журналу TIME [1]).

В першу чергу необхідно уточнити, чим саме є ChatGPT. ChatGPT (Generative Pre-

trained Transformer – Породжувальний попередньо тренований трансформер) – це чат-бот зі штучним інтелектом, розроблений лабораторією OpenAI. Іншими словами це розмовний інтерфейс ШІ, що використовує зрозумілі мовні конструкції для оцінки текстових запитів та надання відповідей на них. З-поміж інших аналогічних моделей GPT виділяється в першу чергу завдяки своєму величезному масштабу даних, які були використані для його навчання. «Алгоритм, що лежить в основі GPT, має доступ до всього Інтернету, а це означає, що він побудований на мільярдах джерел даних, що робить його однією з найбільших мовних моделей у світі» [2]. Не будучи спеціалістом в сфері ШІ, з того тлумачення, яке надається в інтернеті, автор даної статті робить висновок, що основою ChatGPT є саме аналіз та подальша генерація відповідей на підставі інформації, наявної у відкритих джерелах. Таким чином ChatGPT не генерує нову інформацію, а лине інтерпретує ті джерела, доступ до яких у нього є, та надає відповідь на запит, яка, виходячи з аналітики наявних джерел, найбільше відповідає сутності запиту користувача. Таким чином ChatGPT самостійно та постійно навчається, тим самим покращуючи свої аналітичні можливості. Відповідно в цьому і проявляється унікальність цієї та інших аналогічних моделей ШІ – вони мають майже необмежений доступ до інформації, що дозволяє їм постійно вдосконалюватися. Про-

водячи зв'язки із загальнодоступними текстами ШІ забезпечує генерацію відповіді, яка найбільше відповідає запиту користувача. Іншими словами ChatGPT не створює нові знання та не формулює власну позицію, яка відповідає його унікальному програмному коду. ChatGPT лише аналізує доступну інформацію, яка стосується запиту, та на підставі цього генерує відповідь, яка має бути найбільш прийнятною не з точки зору логіки чи правильності відповіді, а з точки зору відповідей на аналогічні або схожі питання, які можна знайти у відкритому доступі в інтернеті. Цей фактор слід враховувати в процесі використання ChatGPT. І саме такий алгоритм дії даного ШІ вже створює низку загроз. По-перше, вже неодноразово дослідники вказували, що ChatGPT використовує упереджені судження, не маючи змоги надавати їм адекватну оцінку [3; 4]. Кілька досліджень виявили, що інформаційні дані та процес кодування мовних моделей, таких як GPT-3, можуть містити упередження щодо статі, раси, етнічного походження тощо [5; 6]. Також використання саме такого механізму формування відповідей може стати причиною виникнення «ефекту Матвія», що в першу чергу може торкнутися саме наукових досліджень¹.

Існують і інші ризики, пов'язані із застосуванням ChatGPT, про які мова піде нижче. Проте за цими ризиками не можна забувати про величезні переваги, які надає даний інструмент науковцям в процесі проведення власних досліджень. І при правильному використанні ChatGPT можна якщо не спростити роботу, то в значній мірі її пришвидшити. Власне дослідження таких можливостей і є основною метою даної статті. А для забез-

¹ «Ефект Матвія» («Matthew effect») – феномен нерівномірного розподілу переваг, в якому сторона, яка вже ними володіє, продовжує їх накопичувати і примножувати, тоді як інша, спочатку обмежена, виявляється обділена ще сильніше і, отже, має менші шанси на подальший успіх [7]. В якості більш простого формулювання часто використовують наступне «коли багаті стають ще більш багатшими, а бідні – біднішими». «Ефект Матвія» є особливо помітним при аналізі цитування в систему Google Scholar, адже наукові дослідження, які мають високий індекс цитування, будуть частіше з'являтися як результати пошуку в Google, а отже ще більше будуть цитуватися. Відповідно, маловідомі роботи будуть з'являтися в пошуку рідше, що значно знижує шанси на їх цитування. «Як наслідок, більшість людей переглядають лише кілька перших сторінок результатів пошуку, що призводить до замкненого циклу, у якому статті з найбільшою кількістю цитувань продовжують отримувати їх ще більше» [8].

печення відповідної релевантності даного дослідження та через особисті уподобання автора [9] буде проводитися дослідження проблематики розсуду в кримінальному процесі України за допомогою ChatGPT.

Власне дослідивши низку наукових робіт щодо можливостей використання функціоналу ChatGPT при проведенні наукових досліджень [10; 11], а також базуючись на власному досвіді, можна запропонувати наступні форми використання ChatGPT при здійсненні наукових досліджень в сфері кримінального процесу:

1) Генерування унікальних ідей. В статті вже зазначалося, що всі відповіді ChatGPT базуються на інформації, яка наявна у відкритих джерелах, тобто ChatGPT не «придумує» інформацію, а проводить її компіляцію та переробку під конкретний запит користувача. Проте це не означає, що результатом такої переробки не може бути «свіжий» погляд на вже існуючу проблему. Розберемося на прикладі. В дисертаційному дослідженні «Розсуд в кримінальному процесі України» автором всі детермінанти розсуду були поділені на суб'єктивні та об'єктивні. До об'єктивних були віднесені принципи (засади) кримінального процесу, нормативно-правові акти, правозастосовча практика; до суб'єктивних – особистісні якості правозастосувача та його особистий досвід [9, с. 135]. Відповідаючи на питання «Які існують детермінанти розсуду в кримінальному процесі України», ChatGPT надав наступну відповідь «У кримінальному процесі України існує кілька детермінантів розсуду, які впливають на прийняття рішення судом. Основні детермінанти розсуду включають такі елементи:

Законодавство: Суди повинні дотримуватись норм кримінального законодавства України, включаючи Кримінальний кодекс, Кримінальний процесуальний кодекс та інші відповідні нормативно-правові акти.

Докази: Суди оцінюють докази, які представлені сторонами у кримінальному процесі. Детермінанти розсуду включають якість, достовірність, релевантність та вагу доказів.

Презумпція невинуватості: Згідно з Конституцією України, кожна особа вважається невинуватою, поки її вину не буде доведено у встановленому порядку. Ця презумпція є важливим детермінантом розсуду.

Незалежність суду: Незалежність суддів від впливу зовнішніх факторів є важливим детермінантом розсуду. Судді повинні вирішувати справи безпристрасно та без будь-яких зовнішніх впливів.

Принципи справедливого судочинства: Суди повинні дотримуватись принципів справедливого судочинства, таких як право на захист, право на виклик та перекриття свідків, право на невідкладний судовий розгляд та інші принципи, які гарантують рівність сторін у кримінальному процесі.

Ці детермінанти розсуду спільно визначають, як суди вирішують кримінальні справи в Україні. Процес прийняття рішення базується на дотриманні законодавства, аналізі доказів і дотриманні принципів справедливого судочинства».

Можна помітити відносну схожість з позицією, яка була викладена в дисертаційному дослідженні. Проте слід звернути увагу одразу на декілька аспектів: а) перелік детермінантів в дисертації було сформовано після опрацювання досить великого масиву інформації, в той час як ChatGPT сформулював відносно повну відповідь менше ніж за 10 секунд; б) чат-бот робить додатковий акцент на презумпцію невинуватості та принцип справедливого судочинства, які є базовими та інколи навіть формуючими засадами в будь-якій кримінальній процесуальній системі. Власне такий акцент є досить логічним, особливо з огляду на прецедентну практику ЄСПЛ, який неодноразово звертав увагу на необхідність дотримання саме цих засад.

Чи вдалося ChatGPT в даному випадку згенерувати нові ідеї? Можливо ні, адже цей перелік детермінантів дещо подібний до переліку тих, які були запропоновані в дисертаційному дослідженні. Проте це лише згенерована відповідь на одне коротке питання. Можна зробити

висновок, що при більш детальному формулюванні питання або шляхом продовження такої бесіди з чат-ботом (в цьому, до речі, також проявляється його зручність – ChatGPT та аналогічні чати не «забувають» попередні питання і з ними можна продовжувати переписку для уточнення запитів) ChatGPT надасть абсолютно нові ідеї або запропонує досліджувати вже відому проблему під іншим кутом. Наприклад, в даному випадку в якості окремої детермінанти було визначено докази, тобто умови конкретного кримінального провадження. В дисертаційному дослідженні автор притримується позиції, до обставини кримінального провадження формують межі, а не детермінанти розсуду. В той же час необхідно погодитись, що саме така позиція була найбільш прийнятною серед більшості науковців, які вивчали цю проблему.

Крім того, навіть ця відповідь ChatGPT вже може наштовхнути дослідників на ідеї, які можна відобразити в дослідженні. Наприклад, в цьому конкретному випадку можливо було б доцільно в дисертаційному дослідженні окремо дослідити проблематику незалежності суду (хоча доцільно вести мову про всіх суб'єктів, які можуть реалізовувати розсуд) та зв'язок такої незалежності з особистісними детермінантами розсуду. Навіть цього вже достатньо для написання тез для доповіді конференції або навіть статті у фаховому виданні. Що це, якщо не генерація нової ідеї?

2) Перевірка аргументації власних ідей. Будь-яке наукове дослідження повинно бути актуальним та містити певну новизну. Проте особливо складні проблеми та шляхи їх вирішення потребують обговорення з колегами-спеціалістами з відповідної галузі, які можуть дати об'єктивну оцінку ідеї автора та/або відповідної аргументації. В силу тих чи інших причин проведення такої апробації далеко не завжди можливе і саме для цього також може бути використаний ШІ. З попереднього прикладу можна помітити, що ChatGPT, на відміну від автора, не виділяє в якості окремих детермінантів особистісні

характеристики правозастосувача. І якщо його прямо про це запитати («*Чи відносяться до детермінантів розсуду в кримінальному процесі особистісні якості правозастосувача та його особистий досвід?*»), то він надасть наступну відповідь: «*Так, особистісні якості правозастосувача та його особистий досвід можуть впливати на розсуд у кримінальному процесі. Однак, важливо зазначити, що ці фактори можуть мати певний вплив на розсуд, але повинні дотримуватись принципу незалежності та об'єктивності судді або іншого правозастосувача. Особистісні якості правозастосувача, такі як чесність, інтегритет, знання закону, моральні принципи та етичні стандарти, можуть впливати на його спроможність аналізувати докази, зробити об'єктивний висновок і прийняти справедливе рішення. Наприклад, суддя з високою моральною культурою може бути більш схильним до дотримання принципів справедливості і захисту прав людини. Особистий досвід також може впливати на розсуд. Правозастосувачі з більшим досвідом можуть мати глибше розуміння закону, кримінального процесу та практики судових рішень. Вони можуть бути здатні здійснювати більш обґрунтовані оцінки доказів та розуміти складність справ. Однак, важливо, щоб особистісні якості та досвід правозастосувача не впливали на незалежність судді або об'єктивність розсуду. Процес прийняття рішення повинен базуватись на законодавстві, доказах та принципах справедливого судочинства*».

Таким чином ChatGPT не підтримує позицію автора, при цьому надаючи досить слушну аргументацію щодо того, що будь-які особистісні якості правозастосувача залежать виключно від законодавства, доказів та засад кримінального провадження. І хоча така позиція є також дещо спірною, в даному випадку ChatGPT сформував найбільш типову аргументацію проти висловленої позиції автора. Таким чином фактично протягом 10-15 секунд відбулося обговорення наукової ідеї,

що в інших умовах зайняло б набагато більше часу та зусиль. Очевидно, що якщо запропонувати додаткову аргументацію та продовжити таке обговорення з ChatGPT, то це ще краще дозволить розібратися в проблемі. Також очевидним є те, що далеко не завжди аргументація ChatGPT буде релевантною, логічною або навіть такою, на яку необхідно зважати. Проте легкість, з якою ChatGPT може аналізувати інформацію, а також наявність погляду «зі сторони» на окрему проблему може бути вкрай цінним інструментом при проведенні будь-яких досліджень (особливо якщо на ранніх етапах дослідник ще не сформував кінцеву позицію або навіть через побоювання розповідати свою унікальну ідею іншим колегам, які можуть її використати у власних дослідженнях).

3) Допомога в пошуку літератури для дослідження. Якщо ChatGPT має доступ до всіх відкритих баз даних в інтернеті, то було б цілком логічним зробити припущення, що даний бот може допомогти у формуванні списку літератури для дослідження. Проте саме на цьому етапі починаються досить цікаві проблеми. На запит «*Надай рекомендації української наукової літератури «Розсуд в кримінальному процесі»*», ChatGPT надав такі три джерела: «Розсуд у кримінальному процесі: теорія і практика» - автор Ігор Каракаєв; «Суддя в кримінальному процесі: проблеми та перспективи» - авторка Вікторія Мельничук; «Кримінальний процес України: проблеми розсуду» - автор Ірина Доценко. Проблема полягає в тому, що жодну з цих трьох робіт неможливо знайти в інтернеті. Більше того, такі роботи не відображаються електронних наукових каталогах, так саме як немає інформації про зазначених авторів. І хоча однозначно стверджувати в даному випадку неможливо, складається відчуття, що це вигадані роботи, яких насправді не існує (для порівняння – серед англійських джерел ChatGPT знаходить справжні роботи, які дійсно стосуються розсуду). Власне така ситуація викликає одразу декілька побоювань.

По-перше, ChatGPT досить легко вигадав назви наукових робіт, які просто найбільше відповідають запиту користувача (тобто виконав завдання, не аналізуючи правильність результату). Таким чином ChatGPT (на даний момент) не може якісно надавати не узагальнену, а конкретну інформацію. По-друге, ChatGPT навіть не повідомив, що інформація є вигаданою. На пряме питання, чому він презентував вигадану інформацію як справжню, ChatGPT відповів *«Ви праві, я вибачаюся за попереднє неправильне повідомлення. Однак, варто відзначити, що я, як модель мови, не маю прямого доступу до актуальних списків літератури або можливості перевірити конкретні книги в режимі реального часу. Я надаю рекомендації на основі загального знання та типових джерел інформації»*. В той же час лякає впевненість, з якою ChatGPT запропонував (ймовірно) неіснуючі джерела як справжні. Відповідь ChatGPT в даному випадку була однозначною, він не повідомив, що таких джерел в інтернеті особисто він не знаходив. Таким чином використання ChatGPT для надання конкретної інформації (в даному випадку – списку рекомендованої літератури) є вкрай обмеженим.

4) Генерування тексту дослідження. Очевидно, що саме генерація тексту за допомогою ChatGPT є найбільш популярною формою використання цього боту на даний момент. Ми вже переконалися, що ChatGPT може досить непогано формулювати ідеї та викладати їх мовним стилем, який є максимально наближеним до людського. Це може створити спокусу для науковців використовувати ChatGPT не стільки як помічник у проведенні досліджень, а і як генератора унікального наукового тексту. Власне такі можливості ChatGPT породжують низку загроз щодо етичності наукових досліджень, особливо враховуючи проблему плагіату. Саме проблема плагіату при використанні ШІ першою почала хвилювати всіх дослідників, адже якість згенерованого тексту є досить високою, а механізми та інструменти виявлення такого плагіату

на даний момент відсутні. У зв'язку з цим необхідно зробити уточнення. Об'єктивно науковців хвилює не плагіат в дослідженнях, а саме неможливість виявлення такого плагіату. Проблема плагіату в першу чергу стосується не якості програмного забезпечення для його виявлення, а високого рівня наукової та академічної доброчесності. Ризик неетичного використання ШІ відсутній серед тих науковців, які системно дотримуються засади академічної доброчесності. Тобто в першу чергу необхідно вести мову саме про певний внутрішній етичний рівень при проведенні будь-якого наукового дослідження, що також буде стосуватися і застосування ШІ.

Проте автор статті чудово розуміє, що така позиція є дещо популістською та не вирішує власне проблему виявлення плагіату при використанні ChatGPT. Саме у зв'язку з цим в соціальних мережах науковці активно обговорюють можливість використання самого ChatGPT для виявлення тексту, який було ним і згенеровано. Сам ChatGPT наступним чином відповідає на це питання: *«Хоча я розроблений для генерації природних мовних висловів, іноді мої відповіді можуть мати певні ознаки, які вказують на моє штучне походження»*. В той же час цей механізм важко назвати ідеальним.

Наприклад, у висновках авторського дисертаційного дослідження було написано, що *«Межі розсуду в кримінальному процесі можна визначити як обмеження повноважень суб'єктів кримінального процесу при застосуванні розсуду, при порушенні яких не виконуються основні завдання розсуду, а сам розсуд може бути визнаний незаконним. При цьому обсяг повноважень у процесі реалізації розсуду залежить від детермінантів розсуду, якими можна вважати певні фактори (ознаки), що визначають межі розсуду в конкретній правовій ситуації»* [9, с. 408]. Якщо скопіювати цей текст в чат та прямо запитати, хто його написав, ChatGPT відповість *«Цей текст виглядає як авторський вислів, який може бути написаний людиною. Я, як штучний інтелект, навчений на основі*

широкого спектру текстових матеріалів, але не маю докладної інформації про кожен окремий авторський внесок або дисертацію. Тому я не можу підтвердити, що конкретна людина або я сам написали цей текст». Тобто в даному випадку ChatGPT виконав поставлене перед ним завдання та зміг виявити немашинний текст. Проте з цим завданням він справляється далеко не завжди.

Наприклад, на питання «Дай тлумачення поняття «розсуд в кримінальному процесі», яке б включало в себе всі детермінанти такого розсуду» ChatGPT відповів «Розсуд в кримінальному процесі - це процес обґрунтованого та об'єктивного прийняття рішення судом на підставі аналізу всіх детермінантів, що впливають на нього, з метою досягнення справедливості та захисту прав учасників процесу». В дисертаційному дослідженні автором було запропоноване наступне визначення розсуду: «розсуд у кримінальному процесі – це можливість реалізації повноважень, яка полягає в прийнятті за допомогою інтелектуально-вольового механізму одного обов'язкового для виконання юридично значущого законного рішення з декількох запропонованих кримінальним процесуальним законодавством альтернатив відповідно до обставин конкретного кримінального провадження з урахуванням засад кримінального процесу, професійного досвіду правозастосувача, судової та слідчої практики, моральних та етичних характеристик суб'єкта правозастосування задля найбільш повного забезпечення приватних та публічних інтересів у кримінальному провадженні» [9, с. 56].

Проблема полягає в тому, що і перше, і друге визначення ChatGPT оцінив як свої власні. На заперечення проти того, що друге визначення є авторським (а воно точно авторське та унікальне, адже на момент його написання ChatGPT ще не діяв), бот відповів: «Виправдуйте за попереднє невірне повідомлення. Як модель штучного інтелекту, я не можу мати прямого доступу до інформації про вашу дисертацію або будь-які інші авторські тек-

стові матеріали, які ви створили. Я надаю відповіді на питання на основі загальних знань та текстів, з якими мене навчено. Я можу надати загальне визначення розсуду у кримінальному процесі, але це не враховує конкретність вашого авторського визначення». Таким чином маємо досить неприємну ситуацію: інколи ChatGPT присвоює собі авторство інших науковців. Така ситуація є навіть дещо іронічною, адже фактично ChatGPT «завдає удар у відповідь» - приписує собі авторство реальних дослідників, а не навпаки. В будь-якому випадку на даний момент необхідно констатувати, що навіть сам чат-бот не може з 100-відсотковою вірогідністю відрізнити штучний та справжній текст, що дійсно може бути приводом для низки побоювань.

5) Вдосконалення стилю написаного тексту. Цей напрям використання ШІ дещо переплітається з попереднім, проте направлений не стільки на створення нового тексту, скільки на вдосконалення вже написаного. Наприклад, в авторефераті дисертацій «Розсуд в кримінальному процесі України» в якості обґрунтування вибору теми дослідження було зазначено, що «розсуд є однією з фундаментальних правових категорій, адже він дозволяє правозастосувачам використовувати нормативні положення відповідно до обставин, які склалися в конкретній правовій ситуації. Без можливості застосування розсуду законодавець не міг би створювати універсальні нормативно-правові акти, адже будь-який акт нормотворення вимагав би прогнозування всіх можливих ситуацій та способів взаємодії учасників правовідносин. Розсуд є дієвим механізмом для спрощення нормативного масиву та забезпечення індивідуалізованого підходу в процесі правозастосування у нормативно-визначених межах» [12, с. 1]. На прохання зробити текст більш «науковим» ChatGPT запропонував наступну редакцію «розсуд є однією з фундаментальних правових категорій, оскільки він відкриває можливість правозастосувачам застосовувати нормативні положення відповідно до обставин, що склалися в конкретній правовій ситуації. Без

можливості використання розсуду законодавець не зміг би створювати універсальні нормативно-правові акти, оскільки кожен акт нормотворення потребував би прогнозування всіх можливих ситуацій та способів взаємодії учасників правовідносин. Розсуд є ефективним механізмом для спрощення нормативного масиву та забезпечення індивідуалізованого підходу в процесі правозастосування, у межах визначених нормативами». Якщо попросити ChatGPT зробити текст «більш зрозумілим» для осіб, які не мають юридичної освіти, то буде запропонована така редакція «розсуд - це одна з основних правових ідей, оскільки він дозволяє правозастосувачам застосовувати правила відповідно до конкретних обставин у справі. Без можливості використовувати розсуд, законодавцеві було б неможливо створювати універсальні закони, оскільки це вимагало б прогнозування всіх можливих ситуацій та способів взаємодії між людьми. Розсуд є корисним інструментом, який спрощує законодавчий матеріал та забезпечує індивідуальний підхід до виконання права в межах встановлених норм». На останньому прикладі можна побачити, що чат-бот в першу чергу намагався замінити юридичну термінологію іншими аналогами, які мають бути більш зрозумілими для людей без юридичної освіти. В даному випадку можна помітити, що такі заміни далеко не завжди були вдалимими. І хоча на даний момент ChatGPT не може повністю замінити собою філолога, необхідно брати до уваги той факт, що він постійно навчається, тобто з кожним разом зміни стилю будуть більш помітними та вдалимими. Вже навіть на цьому етапі ChatGPT можна використовувати якщо не для зміни стилю, то для перефразування певного тексту для кращої відповідності певного наукового напрямку.

б) Узагальнення написаного тексту. На даний момент максимальна кількість символів для одного запиту ChatGPT становить 2048 (близько 220-250 слів). Проте будь-який текст можна розбити на частини та зробити декілька запитів (головне лише повідомити ChatGPT про необхідність об'єднання цих частин в один

текст). Після цього можна створити запит про узагальнення написаного або навіть створення анотації відповідно до встановлених вимог.

Цікавий факт: анотація для цієї статті була повністю згенерована ChatGPT. При створенні цієї анотації автор стикнувся з низкою труднощів та витратив близько 20 хвилин. По-перше, через обмеження в обсязі одного запиту стаття була поділена на багато частин, кожна з яких копіювалася в чат. По-друге, ChatGPT, отримавши завдання скласти анотацію обсягом 2000 символів, постійно робив її занадто короткою. Можливо проблема полягає у специфіці програмного тлумачення слова «символ», проте потрібний обсяг анотації було отримано лише після того, як було чітко уточнено, що необхідно отримати мінімум 250 слів.

Власне якість такої анотації є дещо сумнівною. ChatGPT досить влучно їх структурував, правильно визначивши основні напрями, які досліджувалися в статті. Також анотація побудована стилістично та граматично правильно, а лише ознайомлення з її змістом недостатньо для того, щоб робити судження про її штучну генерацію. Проте привертають увагу два специфічні аспекти. По-перше, ChatGPT в анотації вдався до повторювання одних і тих самих позицій, таким чином збільшуючи обсяг. По-друге, дана стаття в першу чергу аналізує можливості ChatGPT при проведенні наукових досліджень в сфері кримінального процесу. Проте в анотації на це акцент не було зроблено, а сама анотація виявилась відносно загальною та «знеособленою». Дійсно, лише автор статті може сказати, на що саме необхідно зробити акцент, проте в даному конкретному випадку анотація виявилася занадто загальною.

7) Допомога у оформленні списку літератури. ChatGPT не лише знає вимоги стилю APA, а і може самостійно переробити ваші джерела під цей стиль. Наприклад, «Торбас О.О. Розсуд у кримінальному процесі України: теоретичне обґрунтування та практика реалізації: монографія. Одеса: Юридична література, 2020. 284 с.» за секунду було конвертовано у «Торбас, О.О. (2020). Розсуд

у кримінальному процесі України: теоретичне обґрунтування та практика реалізації: монографія. Одеса: Юридична література», а статтю «Торбас О. Застосування розсуду прокурором у процесі істотної зміни обвинувачення в суді. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 7. С. 338-342. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2020/7/59.pdf>» - у «Торбас, О. (2020). Застосування розсуду прокурором у процесі істотної зміни обвинувачення в суді. Підприємництво, господарство і право, № 7, 338-342. Отримано з <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2020/7/59.pdf>». Кожен з нас чудово розуміє, наскільки цей функціонал спрощує життя будь-якого науковця та пришвидшує роботу над оформленням наукового дослідження. Сам ChatGPT повідомляє, що знає наступні стилі, з оформленням яких може допомогти: «*APA (American Psychological Association) - використовується головним чином в галузі соціальних наук, психології і освіти; MLA (Modern Language Association) - застосовується в галузі гуманітарних наук, мовознавства і літератури; Chicago (Chicago Manual of Style) - широко використовується в академічних публікаціях і гуманітарних дисциплінах; Harvard - використовується в багатьох галузях наук, особливо в британському академічному середовищі*». На жаль в цьому переліку немає потрібного нам ДСТУ 8302:2015, проте сам ChatGPT повідомляє, що «якщо у вас є конкретні вимоги до стилю оформлення або ви хочете використати інший стиль, ви можете надати мені необхідну інформацію, і я намагатимусь оформити літературу відповідно до ваших вказівок». Таким чином ChatGPT може вивчити ваш специфічний запит та допомогти в оформленні літератури відповідно до визначених вимог. В той же час

таке навчання потребуватиме часу, що може вказати на доцільність оформлення списку літератури самостійно.

8) Переклад. Незважаючи на гегемонію Google.Translate в сфері здійснення перекладу, ChatGPT може запропонувати і такий функціонал. Цікавий факт № 2: англійський варіант анотації для цієї статті було також повністю сформовано за допомогою ChatGPT. Оцінити якість такого перекладу можуть в першу чергу філологи. Власне автор цієї статті не помітив стилістичних чи змістовних недоліків і абсолютно не може стверджувати, що авторський переклад анотації був би кращим, ніж той, який запропонував ChatGPT. Крім того, на відміну від Google.Translate, ChatGPT, здійснюючи переклад, краще розуміє контекст, а тому переклад є більш точним до української версії анотації.

Висновки. ШІ загалом та ChatGPT зокрема надають дуже широкий інструментарій науковцям, спрощуючи будь-яке дослідження та дозволяючи сконцентруватися на його ключових аспектах. Очевидно, що такий функціонал може бути використано і з порушенням академічної доброчесності, і на даний момент ми повинні констатувати відсутність будь-яких дієвих механізмів його виявлення. Однак навіть такі ризики не можуть применшити потенційну та реальну користь від ШІ в сфері наукових досліджень. В даній статті в якості прикладів були надані лише декілька напрямів застосування ШІ, проте з впевненістю можна стверджувати, що таких напрямів буде ставати тільки більше. Прогрес зупинити неможливо, а тому ChatGPT повинен стати для нас таким самим звичайним інструментом, як Word чи Excel, який не підміняє собою сутність наукового дослідження, проте значно спрощує процес його реалізації.

Анотація

Будь-яка сфера науки повинна бути релевантною та використовувати передові методи проведення досліджень. У цій статті розглядається вплив штучного інтелекту (ШІ), зокрема моделі ChatGPT, на наукове дослідження. Досліджуються потенційні переваги та виклики, пов'язані з використанням ШІ, такі як швидке збирання та обробка інформації, автоматичне генерування

тексту, допомога у форматуванні літератури та переклади. Аналізується функціонал ChatGPT, який сприяє науковим дослідженням, включаючи генерацію тексту, перетворення джерел у відповідний стиль (наприклад, APA) та переклади.

Один з основних аспектів, який розглядається, - це можливість ChatGPT генерувати текст, що відкриває широкі можливості для дослідників. ШІ допомагає науковцям швидко зібрати та систематизувати великі обсяги інформації, звільняючи їх від необхідності тратити час на ручну обробку даних. Він може бути використаний для автоматичного генерування тексту, включаючи доповіді, статті та презентації, що забезпечує науковцям більшу продуктивність та ефективність в роботі.

Крім того, ChatGPT має функціонал, що допомагає у форматуванні літератури відповідно до встановлених стандартів, таких як APA, MLA, Chicago та Harvard. Це важливо для наукових публікацій, оскільки правильне оформлення літературних джерел є важливою частиною наукового дослідження.

Незважаючи на потенційні переваги, використання ШІ в наукових дослідженнях також викликає питання щодо академічної доброчесності. Є ризик некоректного використання та плагіату, коли деякі дослідники можуть використовувати ШІ для автоматичного генерування контенту без належного зазначення джерел. Це вимагає розвитку етичних норм та механізмів перевірки авторства та оригінальності.

Висновки: ШІ загалом та модель ChatGPT зокрема надають широкий інструментарій для науковців, що спрощує процес наукових досліджень. Використання ШІ має потенціал зробити дослідження більш швидким, ефективним та продуктивним, проте необхідно дотримуватися принципів академічної доброчесності. ChatGPT повинен стати звичайним інструментом для науковців, що допомагає їм у їх роботі, однак контроль за етичним використанням та перевірка оригінальності є необхідними елементами розвитку ШІ у сфері наукових досліджень.

Ключові слова: штучний інтелект, дослідження в кримінальному процесі, розсуд в кримінальному процесі

Torbas O. O. Methods of using artificial intelligence when conducting scientific research in the field of criminal proceedings on the example of ChatGPT and the analysis of discretion in criminal proceedings

Every scientific field should strive to be relevant and utilize state-of-the-art research methodologies. This article explores the impact of artificial intelligence (AI), specifically the ChatGPT model, on scientific research. Potential advantages and challenges associated with AI adoption, such as rapid information gathering and processing, automated text generation, assistance in reference formatting, and translations, are discussed. The functionalities of ChatGPT that support scientific inquiry, including text generation, transforming sources into appropriate styles (e.g., APA), and translations, are analyzed.

One of the key aspects examined is ChatGPT's ability to generate text, which opens up broad possibilities for researchers. AI aids researchers in swiftly collecting and organizing vast amounts of information, relieving them from the need to manually process data. It can be used for automated text generation, including reports, articles, and presentations, enhancing researchers' productivity and efficiency.

Furthermore, ChatGPT features functionality that assists in formatting literature according to established standards such as APA, MLA, Chicago, and Harvard. This is crucial for scientific publications, as proper citation formatting is an integral part of research.

Despite the potential benefits, the use of AI in scientific research also raises concerns regarding academic integrity. There is a risk of misuse and plagiarism, where some researchers may employ

AI to automatically generate content without proper attribution. This necessitates the development of ethical norms and mechanisms for verifying authorship and originality.

Conclusion: AI in general and the ChatGPT model, in particular, provide a versatile toolkit for researchers, streamlining the process of scientific inquiry. The use of AI has the potential to make research faster, more efficient, and productive, but adherence to principles of academic integrity is crucial. ChatGPT should become a common tool for researchers, aiding them in their work; however, ensuring ethical use and verifying originality are essential aspects of AI development in the realm of scientific research.

Key words: artificial intelligence, research in the criminal process, discretion in the criminal process

Список використаних джерел:

1. The AI Arms Race Is Changing Everything. *TIME*. URL: <https://time.com/6255952/ai-impact-chatgpt-microsoft-google/>
2. Floridi L., Chiriatti, M. GPT-3: Its nature, scope, limits, and consequences. *Minds and Machines*. 2020. 30(4). P. 681-694. URL: <https://doi.org/10.1007/s11023-020-09548-1>
3. Asare J.G. The Dark Side Of ChatGPT. *Forbes*: Jersey City, NJ, USA, 2023. URL: <https://www.forbes.com/sites/janicegassam/2023/01/28/the-dark-side-of-chatgpt/?sh=31f2e08a4799>.
4. Getahun H. ChatGPT Could Be Used for Good, But Like Many Other AI Models, It's Rife with Racist and Discriminatory Bias; *Insider*. 2023. URL: <https://www.insider.com/chatgpt-is-like-many-other-ai-models-rife-with-bias-023-1>
5. Basta C., Costa-jussà M. R., Casas, N. Evaluating the Underlying Gender Bias in Contextualized Word Embeddings. *Proceedings of the Workshop on Gender Bias in Natural Language Processing*. 2019. 1. P. 33–39. URL: <https://doi.org/10.18653/v1/W19-3805>
6. Hutchinson B., Prabhakaran V., Denton E., Webster K., Zhong Y., Denuyl S. Social Biases in NLP Models as Barriers for Persons with Disabilities. *Proceedings of the Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics*. 2020. 58. P. 5491–5501. URL: <https://doi.org/10.18653/v1/2020.acl-main.487>
7. Ефект Матвія. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Ефект_Матвія
8. Perc M. The Matthew effect in empirical data. *Journal of the Royal Society Interface*. 2014.11(98). URL: <https://doi.org/10.1098/rsif.2014.0378>
9. Торбас О.О. Розсуд у кримінальному процесі України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 454 с.
10. Jingshan Huang, Ming Tan. The role of ChatGPT in scientific communication: writing better scientific review articles. *American Journal of Cancer Research*. 2023. 13 (4). P. 1148-1154. URL: <https://e-century.us/files/ajcr/13/4/ajcr0150104.pdf>
11. Jada Jones. How to use ChatGPT to summarize a book, article, or research paper. *ZDNET*. 2023. URL: <https://www.zdnet.com/article/how-to-use-chatgpt-to-summarize-a-book-article-or-research-paper/>
12. Торбас О.О. Розсуд у кримінальному процесі України: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 38 с.